

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

Профессор С.М. Жақыповтың
туғанына 65-жыл толуына арналған
«ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ:
БАСТАУЫНАН ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒА ДЕЙІН»
атты Халықаралық ғылыми конференцияның
МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ
международной научной конференции
«СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПСИХОЛОГИИ:
ОТ ИСТОКОВ К СОВРЕМЕННОСТИ»,
посвященной 65-летию со дня рождения
профессора С.М. Джакупова

MATERIALS
of International Scientific Conference
"CONTEMPORARY ISSUES OF PSYCHOLOGY:
FROM THE BEGINNINGS TO MODERNITY",
dedicated to the 65th anniversary of
Professor S.M. Dzhakupov

Алматы
29 сәуір 2015 ж.

*Ж.С. Сейітнұр
Э.Т. Адилова
Г. Бегімжанова
Т. Әмірсейіт*

С.М. ЖАҚЫПОВТЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МҰРАСЫ ТАРИХИ ЗЕРТТЕУ ПӘНІ РЕТІНДЕ

Кез келген ғылым саласының қалыптасуы оның өткен тарихын зерттеуге қаншалықты көңіл бөлуіне байланысты болып келеді. Өткен заманның ғылыми жетістіктерін жоққа шығару ғылым дамуындағы тарихи сабақтастықтың үзілуіне, нигилизм мен солипсизмге әкеп соғады, яғни ғылымды тақыр жерден не өзінен бастағанды жөн көретін ғалымдар қатары пайда болады. 2002 жылдың 26 сәуірінде Ресей білім академиясының Психологиялық институтында белгілі ресей психологы В.П. Зинченко «XX ғасырдың басындағы психология ғылымы» атты өзінің жасаған баяндамасында мынадай бір тамаша ойларды айтады:

- 1) тарихсыз ғылым болмайды;
- 2) ғылымды өзінен бастауға болмайды, алайда ондай тілек білдірушілер көп;
- 3) ғылым тарихы - ақыл-ойы кеміс бұрынғы өткендердің (запарлардың) зираты, қорымы емес;
- 4) біз алыштардың иығында тұрамыз, бірақ олардан алысырақ көреміз дей алмаймыз;

Психология тарихы өзінің тарихи даму барысында жинаған барлық он, құнды дүниелерді зерттеп сақтауға және қалпына келтіруге тырысады. Сондай-ақ, психология ғылымының өткені мен бүгінгі жай-күйіне объективті баға беріп, оның ары қарай қалай дамитынын болжауға мүмкіндік береді.

Қысқасы, ғылымның жүріп өткен эволюциялық жолын зерттеу – сол ғылымды түсінудің міндетті шарты. Бір ұрпақтың еңбегі жоғалмай келесі ұрпаққа берілуі тиіс. Ғылым тарихы мәселесіне көп көңіл аударған көрнекті психолог Б.М. Теллов психологтардың қол жеткен табыстарды елемейін дұрыс емес деп есептеген. Ол ғылым дамуын көп қабатты ғимаратты үсті-үстіне шабуылдаумен (штурм) салыстыра отыра, «психологтар қала алынған қабаттан жоғары көтерілудің орнына әркез жерден бастайды...» деп жазады [1, 173 б.]. Американдық психология тарихшысы Р. Уотсонның айтуынша, «тарихқа көз жұму одан тәуелсіз болуды білдірмейді» [2, 4 б.]. Қанша қаласаң да, қаламасаң да тарих - ол бәрібір тарих.

Бүгінгі таңда оғандық ғылым тарихын қалпына келтіру (реконструкция) ісінде шешуін таппаған мәселелер баршылық. Психологияға іргелес жатқан ғылымдар өкілдері (педагогика, философия және т.б) өз тарихын зерттеуде айтарлықтай табыстарға жеткенін мойындауымыз керек. Олардың қалыптасқан ғылыми дәстүрлері мен жұртшылық таныған ғылым тарихшылары бар. Бірнеше ғылым салалары бойынша жарық көрген тарихи еңбектерді талдай келе мынадай қорытындыға келуге болады: Қазақстанда, бүгінгі таңда филология ғылымныңда, соның ішінде қазақ әдебиетінде тұлғатану біршама қалыптасқан сала екен, сондай-ақ педагогика ғылымы өз тарихын зерттеу ісін үлкен жолға қойылыпты. Әсіресе, педагогтардың ғылым тарихына қатысты жарық көрген бірнеше оқулықтары бар және олар оқу процесінде белсенді қолданылады. Оның үстіне, оқу жоспарларында педагогика тарихы міндетті оқыту пәндері қатарына жатады. Бұл студенттердің тарихи ойлауын қалыптастырады, өткенге құрмет көрсетуге тәрбиелейді. Тарихи талдау барысында тағы бір байқағанымыз, тарихи-педагогикалық зерттеулерден тұратын диссертациялардың үлес салмағы басқа аспектілерді қамтудан да жоғары. Ал бізде тарихи-психологиялық зерттеулер аз және олардың ғылыми-теориялық деңгейін көтеру қажеттілігі білінеді. Жалпы еліміздің психолог мамандарын даярлауда психология ғылымының өткен тарихын жете бағаламау, оның маңызын түсінбеу әлі орын алуда. Мәселен, психология тарихы оқу пәні ретінде оқу жоспарларында қарастырылмаған. Теориялық талдаулар көрсеткендей, психология тарихы

ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ: БАСТАУЫНАН ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒА ДЕЙІН

— гуманитарлық білімдер саласы, сондықтан оның әдіснамалық негізі гуманитарлық таным қағидалары мен принциптері болып табылады. Оның өзіне тән ерекшелігі бар. Өкінішке орай, біздің психолог ғалымдарымыздың ойлау жүйесінде жаратылыстану ғылымдарына тән парадигма берік орнаған (позитивизм, спциентизм). Нәтижеде болашақ ғалымдардың, ізденушілердің тарихи-ғылыми мәдениетін қалыптастыру назардан тыс қалып қойды.

Арнайы талдаулар көрсеткендей, Қазақстанда отандық психология тарихын зерттеген еңбектер саны соншалықты көп емес. Негізінсн ХХ ғ. 50-60 жылдарынан бастап елімізде тарихи-психологиялық зерттеулер жүргізіле басталды. Оның негізін қалаған — ҚазССР Ғылым академиясының академигі, педагогика ғылымдарының докторы, 1948-53 жылдары ҚазМУ-дың ректоры және педагогика және психология кафедрасының меңгерушісі қызметін атқарған Төлеген Тәжібаев (1910-1964). Қазақстанның тәуелсіздік алғанға дейінгі тарихи зерттеулері сол заманның талабына сай, жалғыз ғана дұрыс боп табылатын маркстік-лениндік әдіснаманың принциптері мен коммунистік идеологиялық ұстанымдар тұрғысынан жазылды. Тіпті ұлғымыздың педагогика және психология саласындағы көрнекті тұлғалары (Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев және т.б.) буржазиялық ұлтшылдар атанып, ғылыми мұралары біржакғы бағаланды. Шымкент педагогикалық техникумында психология пәнінен сабақ берген ұстаздары Жүсіпбек Аймауытовтың үстінен өзінің шәкірттері арыз жазып, “халық жауы” ретінде әшкерелеп ППУ-ға түсінік бергенін бүгінгі күн тұрғысынан ақтау немесс бағалау қиын. Бірақ сол заманның ахуалын ескерсек, бәлкім, ол студенттерді түсінуге де болатын шығар. Жалпы СССР құрамындағы сателлит (қуыршақ) республиканың бірі болған Қазақстанда ғылым тарихын объективті жазу еш мүмкін емес еді. Ресми тарих пен шынайы ақиқат арасында едәуір алшақтықтың барын ұлт тарихшылары жақсы біледі.

Қазақстандағы тарихи-психологиялық зерттеулерді ары қарай дамытқан ғалымдар К.Б. Жарықбаев, А.Т. Ақжанова, В.В. Чистов болды. Бұл зерттеушілердің қамтыған тақырыштары Қазақстандағы психологиялық ой-шікірлердің дамуы, психология ғылымының жеке салаларының қалыптасуы мен даму тарихы, сондай-ақ, бүгінде еліміздегі жетекші университеттің есімін иеленіп отырған Әл-Фарабидің психологиялық мұралары зерттелінді. Қазақстанның тәуелсіздік алуы ғылым тарихнамасын зерттеуге үлкен серпін берді. Отан тарихын ұлттық ұстаным тұрғысынан қайта бағалауға мүмкіндік туды. Бұл кезеңдері бірнеше тарихи-психологиялық зерттеулер жүргізілді (К.Б. Жарықбаев, А.Ж. Мірәлиева, Ж.Н. Сабирова, Ж.С. Сейітнұр, М.Қ. Ахметова және т.б.). Алайда еліміз жоғары білікті мамандары, ғалымдарды даярлауда Батысғық жүйегі көпкелі бері отандық психологтардың мұрасын зерттеу ісі тоқырап қалды десе де болады. Трансұлттық білім стандарты отандық ғылыми өнімдерді, әсіресе төлтума гуманитарлық сипаттағы интеллектуалдық өнімді өндіруге ізденушілерді онша ынталандырмайды. Қазақстанның жоғары оқу орындары біртұтас еуропалық білім кеңістігін қалыптастыруға бағытталған Болон процесіне қосылғалы бері қазақстандық мазмұн туралы айту барған сайын қиындай түсуде. Ойткөні, жергілікті ғалымдардың өмірбаяны, ғылыми қызметі өзімізден басқа ешкіміг керек емес. Демек, өз тарихымызды өзіміз жазуға әрі насихаттауға тиіспіз. Отандық психология саласындағы ғалымдарды қалың жұртшылыққа таныту - ғылым тарихшыларының маңызды міндеті. Бұл өскелеп ұрпақ бойында отансүйгіштікті, ұлттық игілікке айнаған ғылыми еңбектерге деген занды мақтаныш сезімін оятады.

Отандық тарихи-психологиялық зерттеулерде туындайтын бір маңызды мәселе — магистрант пен докторанттарды арнайы деректану және тарихнамалық тұрғыда даярлықтан өткізу жүйесінің болмауы. Деректану тарих ғылымдарының қатарына жататындықтан өзге саланың мамандары оны оқығудан тыс қалып қояды. Ал кез келген ғылым саласының даму тарихын қайта жаңғырту міндетті түрде деректік талдауды қажет ететіндіктен деректану тек тарих ғылымының шеңберінен шығып жалпы ғылыми әдіс дәрежесіне көтеріліп отыр. Олай болса, деректану мен тарихнамалық даярлық жас ғалымның жалпы зерттеу мәдениетін қалыптастыруы маңызды құрамдас бөлік болуы тиіс. Болашақ ізденуші тарихи-ғылыми деректер талдаудың жалпы принциптерін, әдістерін, теориясын, оларды топтастыру мен жүйестеу дағдыларын кездейсоқ өз бетінше емес, арнайы түрде оқып-үйренуі қажет.

ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ: БАСТАУЫНАН ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒА ДЕЙІН

Бүгінде отандық психологияның дамуына елеулі үлес қосқан көрнекті ғалымдардың ғылыми және шығармашылық жолын зерттеу аса маңызды болып отыр. Ғалымның өмір жолы, кәсіби қызметі, дүлғалық ерекшеліктері, оппоненттер тобы, тұлғаралық және ғылыми қарым- қатынастары арнайы тарихи зерттеу пәніне айналуды керек. Посткөнестік кеністікте психология ғылымның тарихын зерттеуде біраз іс тындырылғанын айта кеткен абзал. Тарихи-психологиялық зерттеулер жүргізген ғалымдардың едәуір қатары бар: А.Н. Ждан, А.А. Никольская, А.В. Петровский, А.А. Смирнов, М.Г. Ярошевский (Ресей), Г.С. Костюк, В.П. Лысенко, П.М. Пелех, Б.А. Ромснел (Украина), А.С. Надирашвили, Р.Г. Натадзе, А.С. Прангишвили (Грузия), А. Абдусаттаров, М. Вахидов, М. Атаджанов (Өзбекстан), А.С. Байрамов, А.К. Закуев, Ф.А. Ибрагимбеков (Өзірбайжан), М.А. Мазманян, О.М. Тутунджян (Армения), А.С. Гучас (Литва), Я.И. Анспақ, И.Э. Плотник (Латвия), К.А. Рамуль (Эстония) және т.б. бар.

Жалпы психология ғылыми тарихын зерттеудің әр түрлі нұсқалары бар. Оны ғылыми бағыттар мен мектептердің тарихы ретінде, жеке бір ел мен аймақтардағы психологияның қалыптасуы мен даму тарихы бойынша (географиялық тұрғыда), көрнекті ғалымдардың сол ғылымға қосқан үлесі (ғылыми қызметі) бойынша (персоналдық тұрғыда), жеке бір тарихи кезеңдегі психологиялық ғылымдардың дамуы тұрғысынан (хронологиялық бап-тәсілі), психологиялық орталықтар мен мекемелердегі ғылым жағдайы бойынша, сондай-ақ, психологияның әр түрлі салаларының пайда болуы мен даму процесін қарастыратын салалық тұрғыдан келуге немесе ғылымдағы жеке бір проблемаларды зерттеу пәні ретінде алып қарастыруға болады. Біздің тарихи - ғылыми зерттеуіміздің пәні жеке ғалымның шығармашылығы болып отыр. Жалпы психология тарихын зерттеуде *персоналдық-тұлғалық* аспектіге басты назар аудару логикалық жағынан негізсіз емес. Бұл жерде ғылыми прогрестің қозғаушы күші ретінде ғалымның тұлғасы мен шығармашылық жолы, яғни оның ғылыми идеясы, көзқарастары, тұжырымдамалары мен теориясы қарастырылады [3]. Психология тарихынан білетініміздей, тіпті ғалымның жеке қасиеті белгілі бір бағыттың дамуына өзінің оң не теріс ықпалын тигізуі мүмкін.

Психология тарихы жалпы ғылым тарихының бір бөлігі болып табылады. Демек, ол осы саладағы зерттеу тәжірибелеріне сүйенеді. Қазір ғылымда понаралық тұрғыдан келу қалыпты құбылысқа айналуда. Сондай-ақ, психология сияқты ғылым саласы жалпы мәдениеттің ажырамас бір бөлігі болғандықтан, оны мәдениет аясынан тыс жеке қарастыра алмаймыз. Бүгінгі таңда ғылым тарихшылары мен әдіснамашылары психология тарихын мәдениеттер жүйесінде зерттеуді негіздеуде [4, 3-12 бб.].

Сонымен, өз кезінде жөндеп дұрыс бағаланбаған және терең әрі арнайы зерттеу пәніне айналмаған деректер мен ой - пікірлер, бағыт-бағдарларды іздеп табу, бұлардың ғылыми құндылығын анықтау - тарихи-психологиялық зерттеулердің маңызды бір функциясы. нақтылап айтсақ, бағалау функциясы болып табылады. Бұдан басқа, оның аналитикалық (деректерді, білімдерді қорыту және жүйелеу), психологиялық танымның даму заңдылықтарын (ғылым дамуының ішкі логикасы мен әлеуметтік-мәдени факторларынан туындайтын) анықтайтын болжамдық функциялары бары белгілі. Кейбір зерттеушілер психология тарихын баяндауда елеулі функциялар қатарына идеологиялық, аксиологиялық, әлеуметтік, сондай-ақ, өзге ғылымдардағы білімдерді ғылыми ассимиляциялау мен білім беру мен тәрбие функцияларын жатқызады [5, 18-26 бб.]. Қазіргі психология ғылымы үшін тарихи-психологиялық зерттеулердің нақ осы функциялары практикалық жағынан құнды және теориялық көкейтестілігі, ділгірлігі жағынан мәнді боп табылады.

Зерттеудің әдіснамалық негізі ретінде психология тарихшыларының еңбектерінде кездесетін теориялық-әдіснамалық қағидалар мен көзқарастарға (Б.Г. Ананьев, Л.И. Анцыферова, Е.А. Будилова, А.Н. Ждан, В.А. Кольцова, Н.А. Логинова, А.А. Никольская, Ю.Н. Олейник, А.В. Петровский, М.В. Соколов, Б.М. Теплов, О.М. Тутунджян, В.А. Якунин, М.Г. Ярошевский және т.б.) сүйендік. Зерттеуде отандық және шетелдік ғылымтанушылар, ғылым тарихын зерттеушілер мен философтардың ғылыми танымның генезисі мен мәні жайлы тұжырымдары алынды. Зерттеудің нақты ғылыми әдіснамалық негізі жүйелік талдау

ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ: БАСТАУЫНАН ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒА ДЕЙІН

боп табылады. Жұмысымызда тарихи-психологиялық зерттеулердің мынадай принциптерін ұстанамыз: тарихилық, жүйелілік, объективтілік, психологиялық білімдердің дамуындағы сабақтастық пен кезеңге бөлу, өткеннің, қазіргінің және болашақтың бірлігі, психологиялық білімдердің дамуындағы ұжымдық пен даралық шығармашылықтың бірлігі принциптері.

Тарихи-психологиялық зерттеулер психологияның басқа салаларынан ерекшеленіп тұрады. Ең әуелі, мұнда тікелей тәжірибе, эксперимент жүргізу мүмкін емес. Келесі тарихи-психологиялық әдістер пайдаланылды: тарихи-психологиялық зерттеулерді жоспарлау (ұйымдастыру әдістері) әдістері – құрылымдық - аналитикалық, салыстырмалық (ғылым тарихындағы оқиғаларды синхронды-бисинхронды талдау) және генетикалық; фактологиялық материалдарды жинау және түсіндіру әдістері – тарихи қайта қалпына келтіру (реконструкция), іс-әрекет нәтижесін талдау, тақырыптық талдау, проблемологиялық талдау, библиометриялық талдау; болжау әдістері – тарихи аналогия, жарияланымдық әдіс, мұрағаттық зерттеулер.

Кеңес заманындағы беделді психологтың бірі Б.Ф. Ломовта өз кітабында былай деп жазады: «Психологиялық мураларды зерттеудің міндеті психологтарды "ранг" (атақ-дәреже) тізімі" бойынша бөліп орналастыру емес, қайта олардың әр қайсысының психологиялық білімдер жүйесіне қосқан үлесінің мәнін ашу» [6]. Тарихи-психологиялық зерттеулерде персоналияны зерделеудің өз әдістері мен бағыттары бар.

Қазақстандағы психология ғылымының даму тарихына зор үлес қосқан көрнекті ғалым, Қазақстан Республикасының ҰҒА академигі, психология ғылымдарының докторы, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың жалпы және этникалық психология кафедрасының профессоры С.М. Жақыповтың ғылыми өмірбаяны мен шығармашылық мұрасы арнайы зерттеуді талап етеді. Оның алғашқы баспадағы студенттердің дипломдық зерттеу жұмысынан басталды.

С.М. Жақыпов 1950 жылы Алматы облысы, Қаскелең ауданында дүниеге келген. 1972-1977 жылдары М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу университеті, психология факультетінің студенті. Ғылыми-педагогикалық қызметін 1977 ж. Қарағанды мемлекеттік университетінде педагогика және психология кафедрасында оқытушылықтан бастады. Ғалым 1990-1994 жж. Е.А. Букетова атындағы ҚарМУ-дың жалпы психология кафедрасының меңгерушісі болды. 1994-2000 жж. ҚР ҰҚК институтының психология кафедрасында профессор болып жұмыс істеді және Абай атындағы АІМУ теориялық және қолданбалы психология кафедрасының меңгерушісі қызметін атқарды. 2000-2011 жж. әл-Фараби атындағы ҚазҰУ жалпы және этникалық психология кафедрасының меңгерушісі болды. 2011 жылдан бастап жалпы және этникалық психология кафедрасының профессоры.

2010 жылдан М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу университетінің құрметті профессоры. ҚР білім саласында құрметті қызметкері. 2007 ж. «ЖОО үздік оқытушысы» грантының иегері. 2008-2010 жж. ғылымдағы жегістікері үшін мемлекеттік стипендияның иегері.

С.М. Жақыпов есімі алыс және жақын шетелдік ғылыми ортада бірлескен-диалогтық танымдық іс-әрекет концепциясының авторы, психолог- экспериментатор ретінде кеңінен танымал. Ол 500-ден астам ғылыми еңбектің, соның ішінде 3 монография, 40 астам оқу және оқу әдістемелік құралдары мен оқулықтардың, 30 астам импакт-факторы бар ғылыми мақалалардың авторы. Ол кісінің жетекшілігімен 58-кандидаттық, 7 докторлық диссертациясы және 4 PhD диссертациясы қорғалды.

С.М. Жақыпов «НАПК хабаршысы» ғылыми-психологиялық журналының бас редакторы, «ҚазҰУ хабаршысы» («психология және социология» сериясы) журналының ғылыми редакторы және оның редакциялық алкасының тұрақты мүшесі болды. Қазақстан психологтар ассоциациясын құруды қолға алды. Кейін ол қазақ психологтарының қауымдастығы (ҚПА) болып өзгертілді. Оның президенті ретінде С.М. Жақыпов үлкен істер атқарды. Қауымдастықтың негізгі мақсаттарының бірі психологияның қолданбалы аспектісін дамыту. Оның органы ретінде «НАПК хабаршысы» ғылыми-психологиялық журналы тарихи зерттеулерді назардан тыс қалдырған жоқ. Бұл журналда тарихи-психологиялық зерттеуге

ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ: БАСТАУЫНАН ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒА ДЕЙІН

арналған "Отандық психология тарихы" атты тұрақты айдары болды. Мұнда елімізде зерттелген жұмыстарға шолу талдау жасалынып отырды.

Ғалымның алматылық кезеңіндегі негізгі еңбектері қатарына "Оқыту процесіндегі студенттердің танымдық іс-әрекетін басқару" (2002), "Оқыту процесінің психологиялық құрылымы" монографиясы (2004), "Жалпы психологияға кіріспе" және "Білім беру жүйесінде қолданылатын психокоррекциялық жаттығулар" атты оқу құралдарын (2007) және «Психология» оқулығын жатқызуға болады. Университеттің студенттер мен магистранттар арасында әсіресе, профессор С.М. Жақыповтың алғашқы екі еңбегі кеңінен танымал. Бұл кітаптар оқу процесінде қолдан түспейтін оқулықтарға айналды. Жалпы бұл еңбектер тек университеттің студенттер ғана емес, сондай-ақ еліміздегі оқытушылар мен аспиранттар, ізденушілер үшін де құнды дүние. Аталмыш еңбектер олардың психологиялық ойлау жүйесін әдекайда биік деңгейге көтерді. Мұндай сапалы психологиялық әдебиеттердің мемлекеттік тілге аударылуы қазақтілді мамандарды даярлауға да оң әсерін тигізуде.

Жалпы ерекше әлеуметтік-кәсіби топ ретінде танылатын жоғары оқу орындарының оқытушылары функцияларына педагогикалық қызметпен қатар (оқыту және тәрбиелеу) ғылыми – зерттеу жұмыстарымен шұғылдана да кіреді. Бұл жерде, әсіресе, ғылымды нағыз дамытушылар - ғылыми мектептер мен бағыттардың негізін салатын және оны басқаратын ғылым докторларының рөлі ерекпе. Профессор С.М. Жақыпов өз жетекшілігімен қорғалған диссертациялар көрсеткіші бойынша психология саласындағы ең бірегей көшбасшыға айналды. Хакім Абай: «...Әлді деуге бола ма, айтындаршы?! Өлмейтұғын артына сөз қалдырған.» -деп айтқанындай, ғұлама ғалым артына мәңгі мұра қалдырып кетті.

Әдебиеттер

1. Тешлов Б.М. О культуре научного исследования // Вопросы психологии. – 1957. №2.- С. 173.
2. Ярошевский М.Г. История психологии.- 3-е изд., дораб.- М.: Мысль, 1985.- 575 с
3. Ярошевский М.Г. Трехаспектность науки и проблемы научной школы // Социально- психологические проблемы науки.- М., 1973.- С. 174-185
4. Кольцова В.С., Медведев А.М. Об изучений истории психологии в системе культуры // Психологический журнал. – 1992.- Т.13, №5.-С. 3-12
5. Якунин В.А. О принципах и тенденциях изложения истории психологии. // Психологический журнал. – 1982.- Т.3, №2.-С. 18-26
6. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии.- М., 1984. С.6.

Бұл мақалада Қазақстандағы тарихи -психологиялық зерттеулердің негізгі бағыттарына талдау жасалады, соның ішінде жеке ғалымдардың ғылымға қосқан үлесін зерттеудің маңыздылығы негізделді. Отандық ірі психолог С.М. Жақыповтың ғылыми мұралары, оның өмірбаяны, ғылыми қызметі мен шығармашылық жолына шолу жасалады.

Данная статья анализирует основные подходы историко-психологических исследований в Казахстане, в том числе обоснуется важность изучения вклада отдельного ученого в науку. Дается краткий обзор биографии, научная деятельность и творческий путь крупного отечественного психолога С.М. Джакупова.

This article analyzes the main approaches of historical and psychological researches in Kazakhstan, including importance of studying of a separate scientist's contribution into science. The short review of the biography, scientific activity and a career of the large national psychologist S. M. Dzhakupov is given.

МАЗМҰНЫ

**1 СЕКЦИЯ. ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ЭТНИКАЛЫҚ ПСИХОЛОГИЯНЫҢ
ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ**
**СЕКЦИЯ 1. СОВРЕМЕННЫЕ ВОПРОСЫ ОБЩЕЙ И ЭТНИЧЕСКОЙ
ПСИХОЛОГИИ**

<i>Қасен Г.А.</i> ПРОБЛЕМА ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СУБЪЕКТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СВЕТЕ НАУЧНЫХ ИДЕЙ С.М. ДЖАКУПОВА.....	10
<i>Қонысбаева А.Б., Тусубекова К.К.</i> ЦЕННОСТНЫЙ КОМПОНЕНТ В СОДЕРЖАНИИ УСТНОГО НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА КАЗАХСКОГО НАРОДА.	17
<i>Логинова Н.А.</i> ПРОБЛЕМА ЦЕЛОСТНОГО ЧЕЛОВЕКА В РОССИЙСКОЙ ПСИХОЛОГИИ XX ВЕКА.....	20
<i>Сейітнұр Ж.С., Адилова Э.Т., Бегімжанова Г., Әмірсейіт Т. С.М.</i> ЖАҚЫПОВТЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МҰРАСЫ ТАРИХИ ЗЕРТТЕУ ПӘНІ РЕТІНДЕ.....	24
<i>Сахиева Ф.А., Бердібаева С.Қ., Гарбер А.И.</i> ЭТНИКАЛЫҚ БАҒЫТТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ ДАМУЫНА ӘСЕР ЕТЕТІН ФАКТІЛЕР.....	29
<i>Ташимова Ф.С., Бурдина Е.И., Ризулла А.Р.</i> СМЫСЛОБРАЗОВАНИЕ КАК ОСНОВА, ОПРЕДЕЛЯЮЩАЯ ПРЕОДОЛЕНИЕ ЧЕЛОВЕКОМ СЛОЖНЫХ ЖИЗНЕННЫХ СИТУАЦИЙ.....	31
<i>Тоқсанбаева Н.Қ., Жолмырзаева К.Р., Тоқсанбаева Н.Б.</i> С.М. ЖАҚЫПОВ БОЙЫНША БІРЛЕСКЕН ІС-ӘРЕКЕТ - ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ ПӘНІ РЕТІНДЕ.....	36
<i>Федорович О.В., Логинова М.И.</i> К ВОПРОСУ О КАТЕГОРИИ ОТНОШЕНИЙ В ПСИХОЛОГИИ.....	40

2 СЕКЦИЯ. ОҚЫТУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕ ПСИХОЛОГИЯСЫ
СЕКЦИЯ 2. ПСИХОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

<i>Ауталипова Е.Н., Ахтаева Н.С.</i> БАСТАУЫШ МЕКТЕП ЖАСЫНДА ЭМОЦИЈАЛЫҚ ИНТЕЛЛЕКТІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫНЫҢ АЛҒЫ ШАРТТАРЫ.....	45
<i>Жарықбаев Қ.Б.</i> О МОНОГРАФИИ С.Д. ЖАКУПОВА «ПСИХОЛОГИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ».....	48
<i>Беленко О.Г., Нурмухамбетова К.М.</i> ПУТИ КОРРЕКЦИИ ЭМОЦИОНАЛЬНО- ПОВЕДЕНЧЕСКИХ НАРУШЕНИЙ В ДОШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ.....	51
<i>Борбасова Г.Н., Туреханова А.Т.</i> ТӘРБИЕНІҢ ЖЕТКІНШЕК ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ МАЗАСЫЗДАНУ ДЕНГЕЙІНЕ ӘСЕРІ.....	54
<i>Давлетова А.А.</i> МЕТОДИКА НА РАСКРЫТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА И СНИЖЕНИЯ ТРЕВОЖНОГО СОСТОЯНИЯ ШКОЛЬНИКА.....	58
<i>Дүйсенбеков Д.Д., Баймолдина Л.О., Болтаева А.М., Қалымбетова Э.К., Садықова А.Т., Садықова Н.М.</i> УНИВЕРСИТЕТСКАЯ СПЕЦИАЛЬНОСТЬ "ПСИХОЛОГИЯ" И КРЕДИТНАЯ СИСТЕМА ОБУЧЕНИЯ.....	65
<i>Ергарина Ж.М., Мынжасарова С.А.</i> ВЛИЯНИЕ УЧЕБНОЙ МОТИВАЦИИ НА РАЗВИТИЕ КОГНИТИВНЫХ ПРОЦЕССОВ СТУДЕНТОВ.....	69
<i>Жантукеев С.К.</i> ИЗУЧЕНИЕ МАКРО-УРОВНЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ ОБУЧЕНИЯ.....	72
<i>Жұбаназарова Н.С., Сайлау М.</i> БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ БІРЛЕСКЕН ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКЕТІН ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫ АРҚЫЛЫ	